

Джумалиева Чолпон Асылбековнанын «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы 23.00.02 - саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине карата

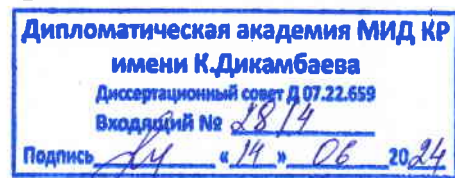
РАСМИЙ ОППОНЕНТТИН ПИКИРИ

Илим изденүүчү Ч.А. Джумалиева жүргүзгөн изилдөө өзүнүн илимий багыттары боюнча актуалдуу болуп саналат жана мамлекеттик саясат, башкаруу тармагында прикладдык мааниге ээ. Бирдиктүү глобалдык маалыматтык коомчулук бүгүнкү күндө реалдуулукка айланууда. Жаңы цивилизациянын өнүгүүсүн камсыз кылууда маалымат жана билим өзгөчө ролду аткарат жана мамлекеттердин туруктуулугу маалыматтык технологиялык чечимдердин сапаты менен аныкталат. Ошол эле учурда бул процесс эки тараптуу мүнөзгө ээ: коомдун туруктуу өнүгүүсүн учурда максаттуу глобалдык маалыматташтыруусуз элестетүү мүмкүн эмес, экинчи жагынан жарандардын, коомдун жана мамлекеттин маалыматтык коопсуздугуна коркунучтардын таасири өсүүдө.

Коомдун бардык чөйрөлөрүндө акыркы маалыматтык-технологиялык каражаттарды колдонуу менен байланышкан коркунучтардын жана анын жаңы түрлөрү ачык-айкын пайда болууда, алар: маалыматты жана виртуалдык дүйнө менен реалдуулукту бурмалоо, адамдардын аң сезимин манипуляциялоо, максаттарды жана жашоо образын таңууланган стандарттар менен алмаштыруу, маалыматтык согуш ж.б.

Диссертациянын автору өз изилдөөсүнүн максатын жана милдеттерин белгилөө менен Кыргызстандын маалымат мейкиндиги, калктын маалымат алуу каражаттары улам-улам жаңыланып, өнүгүп, коомдун ар түрдүү маалыматка болгон муктаждыгы күндөн-күнгө өсүшүнүн тенденцияларын илимий иште так көрсөтө алган. Маалыматтык технологиялар күндөлүк турмушка үзгүлтүксүз таасирин тийгизүүчү, кызыктыруучу, татаал жана кулач жайып өнүгүп бараткан тармак катары каралган жана алар өлкөнүн коопсуздугуна коркунуч жаратып жатканына көңүл бурулган.

Эмгекте илимий жаңылыктын негиздери жана коргоого сунушталган негизги жоболор да так берилген. Бул жоболор логикалуу жана чындыгында диссертациянын авторунун позициясынын жаңылыгын түзөт.

Изилдөөнүн структурасы маселени чечүү логикасын чагылдырат. Артыкчылыктары боюнча изилдөөнүн структурасын жана логикасын, көйгөйлөр системасын чечүүнүн ырааттуулугун, коюлган маселелер илимий талдоо каражаттарында жетишерлик жогорку деңгээлде экендиги көрүнүп турат десек болот. Диссертациялык изилдөөнүн автору талданган маселелер боюнча эмпирикалык материалдардын олуттуу көлөмүн талдоого алган.

Изилдөөнүн теориялык негиздерин тандоодо Ч.А. Джумалиева саясат таануунун заманбап ыкмаларын колдонгон.

Диссертацияда берилген маселенин илимий иштеп чыгуу даражасы изденүүчү тандап алган теманын жетиштүү тереңдигин жана татаалдыгын көрсөтүп турат жана жүргүзүлгөн илимий изилдөөнүн негизги аспектилерин көрсөтөт жана диссертациянын авторунун кыргыз тилиндеги илимий ой жүгүртүүнүн өнүгүшүнө кошкон зор салымы бар деп айта алабыз.

Диссертациялык изилдөөнүн илимий жаңылыгы төмөнкүдөй негизги позициялар менен аныкталат:

1. Биринчиден, илимий иштин маанисин иштеп чыгууга байланыштуу теориялык жана методологиялык маселелерди чечүү менен:

- маалыматтык коом түшүнүгү постиндустриалдык, технологиялык доордун, цивилизациянын өнүгүүсүнүн жаңы тарыхый фазасы катары каралып жана мындагы өндүрүштүн негизги товары маалымат жана билим деп аныктама берилген
- маалыматтык коопсуздук жана мамлекеттин маалымат саясаты түшүнүктөрүнүн маңызы жана критерийлери аныкталган
- мамлекеттин маалыматтык коопсуздугун изилдөөдө дисциплиналар аралык ыкмаларды колдонуунун мүмкүнчүлүктөрү аныкталган.

2. Экинчиден, изилдөө көйгөйлөрүнө байланыштуу маалыматтык коопсуздук жана мамлекеттин маалымат саясатынын чечүү жолдору жана мүмкүнчүлүктөрү аныкталат:

- коомдун жана мамлекеттин эгемендигине маалыматтык терс таасир берүүлөрдөн коргоонун негизи өлкөнүн укуктук-нормативдик актылары экендигин ачып берген
- мамлекеттин маалыматтык саясатын ишке ашыруу үчүн жооптуу болгон Кыргыз Республикасынын Маданият, маалымат, спорт жана жаштар саясаты министрлигинин ишмердүүлүгүнө системалуу талдоо жүргүзүлүп алардын ишмердүүлүгүндөгү иретсиздик жана ар тараптуулугу маалыматтык саясатынын натыйжалуулугуна, иштин жыйынтыгына терс таасирин тийгизгени аныкталган
- маалыматтык ресурстардын мүмкүнчүлүктөрү менен байланышкан жана ар кандай акторлордун ортосундагы саясий атаандаштыкка катышкан

республикадагы массалык маалымат каражаттарынын ыраатсыз ишмердүүлүгү көрсөтүлгөн

- Кыргызстанда маалыматтык коомдун калыптанышы жана өнүгүшү IT-технологиялардын өнүгүү процессинде жана маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын кеңири таралышы көрсөтүлгөн

- өлкөнүн расмий, ички жана тышкы саясаты тууралуу калкты ишенимдүү маалымат менен камсыз кылууда, элдин бүтүндүгүн жана биримдигин сактоодо, эне тилди жана улуттук баалуулуктарды өнүктүрүүдө негизги актор катары мамлекеттик кызматтын жана мамлекеттик маалымат каражаттарынын жоопкерчилигин кароо көрсөтүлгөн

- интернет тармагында улуттук контентти өнүктүрүү, социалдык тармактар аркылуу коомчулукка маалымат жеткирүү учурдун талабы деген тезиске өзгөчө көңүл бурулат. Кыргыз тилинде контенттин жетишсиздиги, тиешелүү мыйзам талаптарын аткаруу татаалдыгы аныкталып, мында өлкөнүн реалдуулугун эске алуу менен мамлекет тиешелүү механизмдерди иштеп чыгуу зарыл экенине көңүл бурулган.

Диссертациянын корутундусунда изилдөөнүн негизги жыйынтыктары көрсөтүлүп, иштин практикалык жана теориялык мааниси ырасталып, негизги корутундулар берилген.

Диссертациянын авторунун авторефераттарынын жана илимий басылмаларынын мазмуну автордун изилденип жаткан маселенин маңызын терең түшүнгөндүгүн жана жүргүзүлгөн талдоонун илимий жаңылыгын далилдейт. Диссертациянын структурасы логикалык жактан түзүлүп, анын теориялык жана методологиялык негиздери, концептуалдык жана категориялык аппараты так жана ынанымдуу иштелип чыккан.

Диссертациялык иш боюнча эскертүүлөр жана сунуштар. Каралып жаткан диссертациялык иштин жалпы жогорку деңгээлине таасирин тийгизбеген төмөнкүдөй сунуштарды белгилейм:

1. Коомдун жана мамлекеттин эгемендигине маалыматтык терс таасир берүүлөрдөн коргоонун негизи өлкөнүн укуктук-ченемдик актылары экендиги коргоо үчүн берилген жоболордо туура белгиленген, бирок өлкөдөгү ченемдик укуктук базанын өнүкпөгөнү, укук колдонуу практикасынын жетишсиздиги жана маалыматтык мейкиндикти талдоонун жана мониторинг жүргүзүүнүн мамлекеттик системасынын жоктугуна көңүл бурулбай калган.
2. Кыргыз Республикасынын маалыматтык коопсуздугун сактоо багытындагы мамлекеттик саясаттын бир багыты жалпы коомдун, ар бир жарандын билим деңгээлин көтөрү багыттары каралган эмес.

Бирок бул сунуштар изилдөөгө жалпы баа берүүгө эч кандай таасир этпейт, ал өзүнүн жогорку теориялык жана методологиялык маданияты, кыраакы саясат таануучу көз карашы жана изилденип жаткан маселелерди түшүнүүсү менен айырмаланат. Изилдөөнүн тексти жана авторефераты, ошондой эле басылмалар, диссертациялык иш саясий илимге (кыргыз политологиясына) салым кошкон өз алдынча жана толук илимий изилдөө болуп саналат деген тыянакка келүүгө мүмкүндүк берет.

Диссертациянын авторефераты жана басылмалары анын негизги мазмунун чагылдырат.

Корутунду: «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы саясий илимди жана практиканы өнүктүрүү үчүн маанилүү болгон маселенин чечилишин камтыган илимий квалификациялык диссертациялык иши - Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиясынын "Окумуштуулук даражаларды берүү тартиби" жөнүндө жобонун талаптарына толук жооп берет жана Джумалиева Чолпон Асылбековна 23.00.02 - саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдин кандидаты окумуштуулук даражасын берүүгө татыктуу.

Расмий оппонент, саясий илимдеринин доктору,

Кыргыз Республикасынын Улуттук жазуучулар

союзунун төрагасы

ИМАНАЛИЕВ КАНЫБЕК КАПАШОВИЧ

«13» 06. 2024-ж.

